

CSUDAY BALÁZS

Félúton a kedvezménytörvény elfogadása és életbelépése között

Magyarország és a magyar nemzet határai nem esnek egybe. Fogalmazhatunk azonban úgy is, hogy Közép- és Dél-Európában az államok és a nemzetek határai többnyire nem azonosak. Éppen ezért természetes, hogy eddig a térség szinte minden állama megalkotta a maga státustörvényét¹, vagyis azt a jogszabályt, amely az adott állam határain kívül élő nemzeti kisebbség és az anyaország (kin-state) közötti kapcsolatokat szabályozza. A szomszédos államokban élő saját kisebbségről szóló törvény² megalkotása tehát nem magyar találmány.³
A cikk ennek fényében elemzi a témát.

Talán nem tűnik túlzásnak az a kijelentés, mely szerint a Magyar Országgyűlés történelmi adósságát törlesztette, amikor több mint kilencven százalékos szavazati aránnyal elfogadta a jogszabályt.

Az alábbi tanulmány a törvény létrejöttének előzményeit és indokait vizsgálja, és egyben a következő tételket kívánja alátámasztani:

– A törvény elsődleges célja az, hogy hozzájáruljon a szomszédos államokban élő magyarok identitásának megőrzéséhez a szülőföldön, és hogy segítsen a multikulturális régió fenntartásában.

– A magyar kormány elvetette a kettős állampolgárság intézményének bevezetését, és kiemelt jelentőséget tulajdonít a határon túli magyarok szülőföldön megmaradásának, ezért a törvény egyfajta preventív jelleget is hordoz.

1 Tekintettel arra, hogy a köztudatban a státustörvény elnevezés ragadt meg, ez a jelen cikkben is megjelenik, mindazonáltal jelezni szeretnénk, hogy ez nem a helyes megnevezés. Pontatlan a státus kifejezés részben azért, mert nem tükrözi a politikai és jogalkotói szándékot, ráadásul a státus, tehát a jogállás valamint a kedvezmény eltérő fogalmak. A státus esetében a jogok mint alanyi jogok jelennek meg, míg az egyes kedvezmények gyakorlása meghatározott feltételrendszerrel függ.

2 A szomszédos államokban élő magyarokról szóló 2001. évi LXII. törvényt a Magyar Országgyűlés 2001. június 19-én fogadta el több, mint kilencven százalékos szavazati aránnyal.

3 Szlovénia, Szlovákia, Lengyelország is megalkotta a vonatkozó törvényeket, sőt Románia is megalkotta a külföldön élő románokról szóló törvényt. A Szlovén Alkotmány I. fejezete egyik rendelkezése szerint „azok a szlovénok, akik nem szlovén állampolgárok, Szlovéniában külön jogokat és kedvezményeket élveznek”.

– A határon túli magyarok legitim képvisellel rendelkező szervezetei következetesen kiállnak állampolgárságuk szerinti országuk EU- és NATO-integrációja mellett, és immár bizonyíthatóan a legmegbízhatóbb partnerei az adott ország kormányának. A határon túli magyarság szülőföldön megmaradása így az egész közép- és dél-európai térség stabilitását is erősíti.

– A törvény megalkotói figyelembe vették a témában született eddigi jogi szabályozást és az eddigi európai gyakorlatot is. Továbbá figyelembe vették a Magyarország által az Európai Unióval kötött Európai Megállapodás rendelkezéseit is.

– A törvény megalkotásánál tekintetbe vették a nemzetközi jog elveit. A magyar kormány folyamatosan konzultált az érintett szomszédos országokkal, és az ET Velencei Bizottsága jelentésének megállapításait figyelembe véve, tovább konzultál a végrehajtási jogszabályok kialakítása során.

Aki figyelmesen elolvassa a Fidesz-Magyar Polgári Párt e tárgyban 1988 és 1998 között megfogalmazott állásfoglalásait, annak nem jelent különösebb meglepetést az 1998-ban hivatalba lépett kormány magyarság- és nemzetpolitikája.⁴ A polgári kormány, hatékony érvrendszerként használva a nemzetpolitikát, „arcot” adott a külpolitikának, amikor elődeihez képest nemcsak hangsúlyosabban vállalta a határon túl élő magyarság problémáit, hanem hathatós cselekedetek megtételére is vállalkozott. Nemzetpolitikájának célja a magyar állam és a magyar nemzet érdekének összehangolása és együttes képviselete.

A magyar külpolitika alapelveként szögezte le azt is, hogy az erdélyi, felvidéki, vajdasági, kárpátaljai, muravidéki stb. magyarsággal kapcsolatosan a Magyarországon felmerülő kérdésekben az a döntő szempont, hogy mi az ő véleményük ezekről a problémákról. A rendszerváltozás óta folyamatosan kialakított, a határon túli magyarokkal foglalkozó intézményi hálózat rádiusza értelemszerűen túlnyúlik területi határainkon, s ezt a jelenséget a határon átnyúló, „virtuális” nemzetegyesítésnek is tekinthetjük. Ugyanakkor, hangsúlyozva a célok legitim és demokratikus voltát, a „szerződéses nemzet” megteremtéséről is beszélhetünk. Bár e vázlatos tanulmány nem az elmúlt évtized magyar külpolitikáját kívánja elemezni, mégis megemlíthető, hogy az 1998-ban hivatalba lépett Orbán Viktor vezette kormány nem hogy nem ásta alá a magyar külpolitika tartóoszlopait, hanem éppen ellenkezőleg, összhangot és egyensúlyt teremtett a fő külpolitikai és nemzetpolitikai irányok között.

A kormány szembenézett a rendszerváltoztatás évtizedes mulasztásával, amikor belevágott a törvény megalkotásába. Érdemes felhívni a törvényt támadók figyelmét arra az elvi jelentőségű tényre, hogy a

⁴ Cikkünk terjedelmi korlátai nem engedik meg, hogy részletesen ismertessük mindazon alapelveket, amelyek a nemzetpolitikát meghatározzák. A fent idézett időszak alapvető politikai dokumentumait lásd: Nemzetpolitika '88–'98. Lőrincz–Németh–Orbán–Rockenbauer, Pro Minoritate, 1998.

törvény elfogadásával a magyar nemzetpolitika a nyolc évtizedes területi szempontú megközelítésről a határok jelentőségét relativizáló megközelítésre tért át.

A jogszabályról szólva emlékeztetni kell a Magyar Állandó Értekezlet (MÁÉRT) jelentőségére is. A MÁÉRT alapvetően politikai, de közjogi elemeket is hordozó konzultatív testület, amelyben megfelelő keretek között tanácskozhatnak a szomszédos államokban élő magyarok legitim képvisellel rendelkező szervezetei, a nyugati (diaszpóra) magyarság képviselői, a Magyarok Világszövetsége, a Magyar Országgyűlés pártjai és a kormány képviselői. A MÁÉRT működése elvi és gyakorlati jelentőségű. Elvi jelentőségű, mert a közvetlen kapcsolattartás lehetőségének biztosításával a határon túli nemzeti közösségek és a magyar állam egyfajta integrációjának intézményrendszerét jelenti. Gyakorlati jelentőségű, mert hivatott testületként döntéseket hozhat, és intézkedhet olyan kérdésekben is, amelyeknek eddig illetékes fórumuk nem volt.

A törvény egyik alapvető célja, hogy ne a származási (etnikai) alapú identitás érvényesüljön, hanem a szabad azonosságválasztás (identitásválasztás), amely az ET Kisebbségvédelmi keretegyezményében rögzített elveknek is megfelel. Azt szeretné elérni, hogy akik tudatos döntés eredményeképpen vallják magyarnak magukat, azok a személyek nyelvi és kulturális identitásukat annak az államnak a területén őrizhessék meg, ahol élnek.⁵

Az identitás megőrzése a támogatások révén különösen azért fontos, mert a határon túli magyar kisebbség létszámát tekintve mind abszolút számban, mind a többségi lakossághoz mért arányaiban jelentősen csökkent.

A magyar lakosság száma és aránya a jelzett országokban, illetve területeken⁶

	Erdély (Románia)	Felvidék (Csehszlovákia) ⁷	Vajdaság (Jugoszlávia)
1910:	1,663,774 (31,6%)	937,768 (30,2%)	425,672 (28,1%)
1920–21:	1,305,753 (25,5%)	758,422 (22,0%)	363,450 (23,8%)
1980:	1,691,048 (22,5%)	559,801 (11,2%)	385,356 (18,9%)
1991–92:	1,619,735 (21,0%)	567,296 (11,5%)	339,491 (16,9%)

⁵ A közelmúltban a Balázs Ferenc Intézet által végzett felmérés adatai szerint a határon túli magyarok 25 százaléka gondolkodik az áttelepülésen. A státustörvény megszületése és sikeres végrehajtása kedvezően befolyásolhatja szülőföldön maradásuk feltételeit, mely esetben az áttelepülési hajlandóság jelentősen csökkenne.

⁶ A táblázat az első világháborút követő rendezés alapján Magyarországtól Romániához került területeket összefoglalóan Erdélynek, a Csehországhoz került területeket Felvidéknek, az ebből később Ukrajnához kerülteket Kárpátaljának, a Jugoszláviának szerbiai részéhez kerülteket Vajdaságnak, a szlovéniai részéhez kerülteket Muravidéknek, az Ausztriához kerülteket pedig Burgenlandnak nevezi. A demográfiai adatok Horvátország esetében az országra, míg más esetekben az adott régióra vonatkoznak. A közölt adatok a hivatalos censusok adatai, több esetben demográfusok és szociológusok más adatokkal is dolgoznak.

⁷ Csehszlovákia 1992-ig létezett.

Csuday: Félúton a kedvezménytörvény elfogadása és életbelépése között

	Kárpátalja (Ukrajna)	Horvátország (Jugoszlávia ⁹)	Muravidék (Szlovénia ⁸ , Jugoszlávia)
1910:	184,287 (30,8%)	121,408 (3,5%)	20,707 (23,0%)
1921:	111,052 (18,1%)	81,835 (2,4%)	14,065 (15,2%)
1980:	158,446 (13,7%)	25,439 (0,5%)	8,617 (9,5%)
1989–91:	166,700 (13,4%)	22,355 (0,5%)	8,174 (9,1%)
	Burgenland (Ausztria)		
1910:	26,225 (9%)		
1930:	10,442 (3,5%)		
1980:	4,147 (1,5%)		
1991:	6,763 (2,8%)		

A törvény tehát nem támogatja a Magyarországra történő áttelepülést, sőt gátat szab ennek azzal, hogy a kedvezmények és támogatások elnyeréséből kizárja azokat, akik már magyar állampolgárok, vagy akik magyarországi állandó tartózkodási engedéllyel rendelkeznek. A szülőföldön való megélhetés és boldogulás eszközrendszerének alapjait teszi le, amelyre a meglévő támogatási gyakorlat tapasztalatainak megvonásával az új rendszer felépülhet. Fontos szempont az átlátható döntési mechanizmusok megerősítése a támogatások folyamatosságának biztosítása érdekében. Ez a működési forma alkalmas a nemzetstratégiai jellegű beruházások lebonyolítására (Erdélyi Egyetem), a születő intézmények fenntartására.

A törvény – különös figyelemmel az európai közösségi normákra¹⁰ – további céljaul tűzte ki továbbá a kulturális sokszínűség megőrzését és támogatását. Magyarország e törvény megalkotásával a kulturális sokszínűség fenntartását is elősegíti. Bizonyosnak látszik, hogy a globalizáció által felvetett kérdések ezen alapvető elv következetes tiszteletben tartása nélkül nem válaszolhatók meg, és tegyük hozzá, a különbözőségek eltűnésével Európa is megszűnne létezni. Bátran kijelenthetjük: „nincs sokszínűség identitás nélkül”.

A jogszabály kapcsán mindenképpen szólnunk kell a határon túli magyarság és a térség stabilitásának összefüggéseiről. A polgári kormányzat arra vállalkozott, hogy hozzákezd a határon túli magyarság előremutató és az európai gyakorlatot is magában foglaló kisebbségi támogatási rendszerének kimunkálásához és megvalósításához, még ha ez a munka vitákhoz vezet is a szomszédos országokkal fenntartott kétoldalú kapcsolatokban. A határon túli magyar kisebbségek tudniillik elkötelezett támogatói a térség átfogó európai felzárkózásának, azon államok demokratikus átalakulásának és gazdasági reformjai-

⁸ Szlovénia 1992-ig Jugoszlávia része volt.

⁹ Horvátország 1992-ig Jugoszlávia része volt.

¹⁰ A kulturális sokszínűség elvét az 1992-es Maastrichti Szerződés vezette be (EUSZ), és az Európai Közösséget létrehozó (EKSZ) szerződés 151. cikke szól a kulturális sokszínűség elvéről. Az Alapvető Jogok Európai Kartájába azonban nem sikerült kisebbségvédelmi tételeket foglalni. L.: dr. Görömbei Sára: A kisebbségek esélyei az EU-csatlakozás után. In: Pro Minoritate, 2001/Ősz.

nak, amelyekben élnek. A magyar kisebbségi közösségek tudatában vannak annak, hogy sajátos értékeik, nyelvük és kultúrájuk megőrzését és gyarapítását kizárólag a demokratikus társadalmi keretek között valósíthatják meg. Ennek alapján a határon túli magyar szervezetek a jogállamiság talaján, alkotmányos és politikai eszközökkel kívánják előmozdítani jogaik érvényesülését. A kisebbségi problémák megoldásában a mindenkori magyar kormánynak támogatnia kell e sajátos magyar gyakorlat tovább folytatását. A problémák megoldása a kétoldalú kapcsolatokban tudvalevően időbe telik, s az esetleges nézeteltérések felmerülése sem jelenti azt, hogy a magyar kormány politikája a stabilitást veszélyeztetné. Éppen ellenkezőleg, e problémák kezelése feltételezi a stabilitást, hiszen a viták szabályozott rendszerben tartásáról tanúskodik. Az integrációs szervezetek éppen azt várják Magyarországtól, hogy megfeleljen a nemzeti érdekérvényesítés és a stabilitás együttes követelményének.

Bár az Európai Unióban sem ismeretlen a kisebbségvédelem fogalma, jelentőssé alapvetően a keleti bővítési folyamattal vált.¹¹ Magyarország jövőbeni európai integrációs kötelezettségeinek betartására nézve a törvény 27 § (2) bekezdése az irányadó, amely leszögezi, hogy Magyarország uniós csatlakozásától a törvényt a csatlakozási szerződésünkkel és az uniós szabályozással összhangban kell alkalmazni. Ennek alapján jelentette ki az Európai Unió korábban, hogy ami a tagság és törvény viszonyáról folyó vitát illeti, az „elméleti és idő előtti”. Az Európai Parlament pedig egyértelműen leszögezte, hogy a törvény összhangban áll az Európai Megállapodással. A törvény filozófiája egy tőről fakad az EU egyes tagországainak a határaikon túl élő nemzeti kisebbségek támogatását célzó létező modelljeivel, és az Európai Bizottság pénzügyi és politikai támogatásával megvalósuló, az EU területén élő nemzeti kisebbségek identitásának megőrzését célzó programokkal (baszk, katalán, walesi, breton, skót-kelta, burgundiai magyar és horvát, olaszországi és ausztriai szlovén kisebbségeket támogató programok).¹² A Nizzában elfogadott Alapvető Jogok Európai Chartájának 22. cikke kimondja, hogy a nyelvi, kulturális és nemzeti sokszínűség tiszteletben tartása az Európai Unió sarokköve. Ez azt jelenti, hogy a kulturális sokszínűség Európa fejlődésének hagyományosan meghatározó mozgatóereje, megújulásának forrása. A törvény összhangban van az Európai Uniónak a kulturális sokszínűségről vallott felfogásával, elveivel és céljaival. Mint „posztmodern” jogalkotás, elő kívánja mozdítani a közép- és kelet-európai térség multikulturális hagyományainak megőrzését, ami a térség európai in-

11 Közvetlen összefüggés az EU bővítése és a kisebbségvédelem területe között a legutóbbi EU bővítési kör alkalmával következett be. „Ausztria, Svédország és Finnország csatlakozási szerződéséhez olyan különleges jegyzőkönyveket fogadtak el, amelyek célja, hogy az EU-jog hatásával szemben megőrizzék az Åland szigetek speciális státusát Finnországban, illetve a számi népnek biztosított külön jogokat Svédországban és Finnországban.” Ibid.

12 L.: dr. Grúber Károly: Pozitív, nemzeti alapú intézkedések a kisebbségek és határon túli nemzetpolgárok identitásának megőrzésére Európában. In: Pro Minoritate, 2001/Ősz.

tegrációjával frissítőleg hathat, energiát kölcsönöz a „közösségek közössége” Európájának megteremtéséhez.

Ami a Velencei Bizottság¹³ jelentését illeti, elmondható, hogy e nyilatkozat a magyar javaslatot elfogadva, átfogó európai kitekintésben vizsgálta meg a határon túl élő kisebbségeknek nyújtható kedvezményekre vonatkozó európai gyakorlatot. Egészen pontosan kilenc nemzeti szabályozást vizsgál meg, hasonlít össze. Ezek az olasz, az osztrák, a görög, a szlovén, a szlovák, a bolgár, a román, az orosz és a magyar. A jelentés megállapítja, hogy az anyaországoknak (kin-state) is joguk van a kedvezmények és támogatások megadására a határainkon túl élő kisebbségeik számára.

A magyar fél álláspontja az, hogy miután nincs irányadó nemzetközi szabályozás, ezért a magyar szabályozás nem tilos. Ezzel szemben a román fél felfogása azt az álláspontot tükrözi, hogy ami nincs kifejezetten előírva, az tilos. Véleményünk szerint a Velencei Bizottság álláspontja ebben az elvi vitában a magyar fél véleményét támasztja alá. Természetesen messzemenően egyetértünk avval, hogy be kell tartani a nemzetközi jog általános elveit. A magyar álláspont soha nem vonta és a törvény maga sem vonja kétségbe a pacta sunt servanda elvét, továbbá azt sem, hogy tiszteletben kell tartani az államok területi integritását, érvényesíteni kell az emberi jogokat, és be kell tartani az országok közötti együttműködés alapelveit. Úgy véljük, a törvénynek nincs területen kívüli hatálya, nincs extraterritoriális jellege. A törvény végrehajtása során a magyar hatóságok semmiféle államigazgatási cselekményt nem végeznek más állam területén. És ezen a ponton szólnunk kell az ajánlószervezetekről és az ún. magyar igazolványról is.

Úgy véljük, a magyar kulturális és nyelvi identitáshoz való tartozásnak a szabad önazonosság-választás alapján történő kinyilvánítása az adott ország törvényeivel összhangban történik, és a konkrét végrehajtási jogszabályok kialakításánál a Velencei Bizottság ajánlásait is figyelembe vesszük. Az ajánló szervezetek nem állítanak ki hatósági igazolásokat, csak bizonyos tényeket igazolnak. Például azt, hogy az illető kérelmező tud-e magyarul. Hiszen a magyar elvi álláspont alapján nem a felmenők etnikai hovatartozását kell bizonyítani, hanem azt, hogy az illető tud-e magyarul.¹⁴ Az igazolást a magyar állam-

13 Az Európa Tanács Joggal a Demokráciáért Európai Bizottsága 2001. október 19–20-i velencei ülésén jóváhagyott 168/2001. jelentése. www.venice.coe.int

14 Sőt, ha alaposabban megvizsgáljuk a MÁÉRT IV. ülésének a zárónyilatkozatát az is világossá válik, hogy a magyar fél figyelembe vette Adrian Nastase korábbi javaslatait. „A Magyar Állandó Értekezlet 2001. október 25–26-i ülésén megvitatta a Szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvény végrehajtásának kérdéseit, amelynek alapján szükségesnek ítéli, hogy a végrehajtási rendeletek megalkotása során a törvény jogalanyainak meghatározásában vegyék figyelembe az alábbi szempontokat:

magyar igazolványt kaphat az a magát magyarnak valló személy, aki tud magyarul, illetve

- valamely bejegyzett magyar szervezet nyilvántartott tagja,
- valamely egyházi nyilvántartásban magyarként tartják számon,
- az állampolgársága szerinti állam magyarként tartja nyilván.” (A MÁÉRT IV. ülése zárónyilatkozatának melléklete.)

igazgatási szervek, Magyarországon állítják ki. Ebben a munkában, tekintettel a Velencei Bizottság ajánlásaira, a magyar konzulátusok is szerepet kapnak. Reméljük, hogy az érintett országok – különösen Románia, a jószomszédi kapcsolattartás elvét is figyelembe véve – nem gördítenek akadályt a már régóta tervezett főkonzulátusok, konzuli irodák megnyitása elé. Az ajánlószervezetek lehetnek már meglévő érdekvédelmi szervezetek is, információkkal szolgálhatnak a kisebbségi egyénre vonatkozó feltételek meglétéről abban az esetben, ha az egyén dokumentumokkal azokat nem tudja igazolni. Az ajánlás tekintetében tehát háromszintű rendszerről jön létre: az ajánlószervezetek támogató nyilatkozatok, információ formájában juttatják kifejezésre az adott egyénnek kapcsolatos állásfoglalásukat. A konzulátusok továbbítják ezeket az információkat a magyarországi államigazgatási hatósághoz, amely kiadja, és ismételten a konzulátusokat igénybe véve, eljuttatja az igazolványt. Ez a dokumentum pedig kizárólag az egyénnek a kedvezményekre és a támogatásokra való jogosultságát fejezi ki. Az igazolvány az egyén szabad identitásválasztásának akarati kinyilvánítása.¹⁵

Véleményünk szerint a Velencei Bizottság megerősítette azt az álláspontot, hogy a törvény antidiszkriminációs céllal és hatással bír. A kisebbségek önazonosságának védelméhez és ápolásához nyújtott támogatás nem minősül hátrányos megkülönböztetésnek, hanem célja a kisebbségek esélyegyenlőségének előmozdítása. A kisebbségek esélyegyenlőségének elősegítése a kisebbségi léthelyzetből fakadó hátrányok kiegyenlítését, a különbségek és a többségi diszkrimináció csökkentését szolgálja. A Velencei Bizottság jelentése kimondja, hogy az oktatáson és a kultúrán kívüli területeken is lehet szó kedvezményes bánásmódról, amennyiben az legitim célt szolgál, és e célhoz mérten arányos. A törvény alapján biztosított kedvezmények és támogatások Magyarország területén nyújtott kedvezményekre, és magyarországi közalapítványokhoz benyújtott pályázatok útján igénybe vehető támogatásokra terjednek ki. Az oktatási, kulturális jellegű támogatást egyébként a Velencei Bizottsághoz eljuttatott román beadvány sem kifogásolja. Ilyen támogatásokat tehát Magyarország már eddig is nyújtott, sőt a Magyarország területén élő nemzeti kisebbségek is részesülnek hasonló támogatási formákban anyaországuk részéről. Meggyőződésünk, hogy a nyelvi és kulturális önazonosság megóvását célzó kedvezmények és támogatások, jellegükből és tartalmukból fakadóan, csak azok számára jelentenek valódi értéket, akik az adott identitástudatot vállaló kisebbségi közösséghez tartoznak. A kisebbségi identitás ápolásához nyújtott juttatások következtében a

¹⁵ Az ajánlások alapján Magyarország területén, a magyar hatóság bocsátja ki a törvény alapján biztosított juttatások igénybe vételére feljogosító magyar igazolványt, aminek a szomszédos országok területén hatálya szintén nincs. Az igazolvány így az egyén szabad akaratanak kinyilvánítását jelképezi. Szlovákia az 1997-ben elfogadott hasonló törvény alapján ad ki a határain túl élő szlovákoknak szlovák igazolványt, és ilyenekkel Magyarországon vagy például Romániában élő szlovák nemzetiségűek is rendelkeznek.

többséget alkotó személyek semmilyen szempontból nem kerülnek hátrányos helyzetbe, hiszen a törvény alapján biztosított juttatások tőlük nem vonnak meg olyan előnyt, amelyet a saját kulturális és nyelvi önazonosságuk gyarapítására élveznek.¹⁶

Álláspontunk szerint abban lehet vita, hogy a törvény teljesen beillik-e az állandó fejlődésben lévő európai szabályozásba. Nem is baj, ha ebben vita van, hiszen ebben a kérdésben az Európai Unió sem egységes. Az EU Bizottságának éves országjelentése sem foglal egyértelműen állást abban a tekintetben, hogy a törvény ellentétben állna a kisebbségvédelmi standardokkal. Azt pedig, hogy ebben a formában „látszólagos ellentmondásban” állna az európai jogrendszerrel, a törvény végrehajtása során tisztázzuk. Az EU Bizottsága, a Vencei Bizottság jelentését alapul véve nem kérdőjelezi meg a törvény 2002. január 1-jei életbe lépését, és még csak azt sem említette, hogy a törvényt módosítani kellene. Ami pedig a szomszédos országokban történő kétoldalú egyeztetéseket illeti, megállapíthatjuk, hogy abból a hét országból, amelyből hatot érint a törvény, négy számára világos, hogy nem ellenük irányul. A magyar kormány folyamatosan konzultált a szomszédos államokkal: 2000. december 11-e és 2001. november 22-e között összesen negyvenhárom alkalommal folyt konzultáció, különböző szintű és rangú kormányzati képviselők között. Jugoszlávia nem emelt kifogást a törvény bevezetése ellen. A magyar és a szerb miniszterelnök megegyezett abban, hogy az esetlegesen felmerülő technikai problémák ügyében a két fél a törvény életbe lépése után is tárgyal majd. Magyarország és Horvátország írásban rögzítette, hogy horvát részről nincs kifogás a törvénnyel szemben. Ukrajnával és Szlovéniával is folynak a tárgyalások, eddig egyik ország képviselői sem emeltek kifogást a törvény ellen. Szlovákia és Magyarország között érdemi, konkrét kérdésekben folynak egyeztetések. Tekintettel arra, hogy Szlovákia már jóval a magyar törvény megszületése előtt meghozta saját hasonló törvényét, látunk esélyt a megegyezésre. Romániában a kormányváltás után a törvénnyel szemben a legmagasabb szinten fogalmazódtak meg a kifogások. Ezek főleg a nyilvánosság útján voltak hallhatóak, a tizenöt egyeztetés ellenére. Sajnálatos módon a törvény román fogadtatásának leginkább belpolitikai okai vannak. Ezt az a tény is megerősíti, hogy kifogásaikat érdemben először csak 2001. november 16-án ismerhettük meg. Le kell szögeznünk azonban, hogy az együttműködés a törvénnyel kapcsolatos vi-

¹⁶ A törvénytervezet parlamenti vitája során a magyar kormány a törvény területi hatálya alól kivonta Ausztriát. Ezt a törvénynek a szülőföldön való maradás elősegítését szolgáló célja indokolta, mivel a juttatások csak az Ausztriában élő magyarok mintegy 10 százalékát kitevő Burgenlandban élő őshonos magyar kisebbségre vonatkoztak volna. Az ausztriai magyarok 90 százalékának egy része Magyarországról vándorolt Ausztriába, akik emigránsként nem veszítették el magyar állampolgárságukat, magyar állampolgárok pedig nem vehetik igénybe a törvény által nyújtott juttatásokat. Másik részük egyéb térségbeli országból települt át Ausztriába. E sajátos helyzet folytán nem lett volna kívánatos megkülönböztetést tenni az Ausztriában magukat magyar önazonosságúnak vallók különböző csoportjai között.

TANULMÁNYOK

ták ellenére sem szakadt meg a szomszédainkkal – még a törvényt a leghevesebben támadó Romániával sem. Sőt, fontos eredmények is születtek. Elegendő utalásszerűen hivatkoznunk az Erdélyi Tudományegyetem megnyitására, a Mária-Valéria híd felavatására, vagy a kitűnően működő és bővülő román–magyar katonai és gazdaságpolitikai kapcsolatokra.

Végezetül, egyetérthetünk a régiekkel, akik úgy tartották, hogy az út fele olyan határvonal, amely – mert lényegesen közelebb hozza a célt, az út végét – egyszersmind az addig kiállt megpróbáltatásokat is könnyebbnek mutatja. Avagy Judy Batt szavaival élve: „A kisebbségek érdekeinek közeledése mind nyugaton, mind pedig keleten meg fogja szilárdítani és új erőt fog adni azoknak a stratégiáknak, amelyek e kisebbségek európai szintű elismerését és kedvezőbb státusuk elnyerését tűzték célul. Ebben a nagyobb kulturális autonómia, de számos esetben a területi autonómia is.”¹⁷

17 L.: Judy Batt: Kisebbségi Jogok és az Európai Unió keleti kibővítése. In: Jelentés az EU bővítésének hosszú távú hatásait vizsgáló kutatócsoport első üléséről: az új határok sajátossága. (1998.) Pro Minoritate 2001/Ősz.